

Column

Vijftig jaar socialistisch

Door **Paul Bordewijk**

Publicist

Deze maand is het vijftig jaar geleden dat mijn eerste artikel in *S&D* verscheen. Op zichzelf best iets om trots op te zijn, maar dat ik er aandacht voor vraag is omdat het artikel op twee punten nog steeds actualiteitswaarde heeft. Het heette *De droom van Vondeling* en ging in op een uitspraak van de voormalige partijleider in zijn boek *Nasmaak en voorproef*: ‘Zoals velen bekend zal zijn, ben ik voorstander van een grote progressieve volkspartij. In de oorlog heb ik daarvan gedroomd en erover geschreven.’

Mijn bezwaar daartegen was dat ‘progressief’ zo’n beetje functioneerde als eufemisme voor ‘socialistisch’, maar in feite een inhoudsloze term was, omdat je daarmee zowel kon bepleiten de Amsterdamse grachten te dempen als de Binnenstad af te sluiten voor auto’s.

Ik verwees ook naar een televisie-interview met de Duitse liberaal Ralf Dahrendorf dat een paar maanden daarvoor was uitgezonden. Die vond de socialisten veel te behoudend, want zij wilden maar vasthouden aan sociale verzekeringen in plaats van mensen zelf de keuze te laten om zich te verzekeren. Hij had wel sympathie voor D’66.

Het leek mij meer een theoretische onderbouwing van mijn betoog dan dat dit een serieus argument zou worden. Ik kon toen niet vermoeden dat Dahrendorf vooruitliep op de discussie over de toekomst van de verzorgingsstaat die vanaf de jaren tachtig gevoerd zou gaan worden en waarin degenen die bestaande voorzieningen wilden handhaven als conservatief werden aangemerkt, omdat ze niet wilden ‘hervormen’. Uit angst con-

servatief te worden gevonden ging de PvdA daardoor vaak mee met de ontmanteling van de verzorgingsstaat.

Ik zag ook niet hoe het inruilen van de term ‘socialistisch’ voor ‘progressief’ tot een zoveel bredere partij zou leiden die een meerderheid in de Tweede Kamer zou kunnen krijgen. Maar ik had wel een troost: ook in de oppositie kun je invloed op het regeringsbeleid hebben. Het kabinet-De Jong nam heel veel linkse maatregelen, hoewel de PvdA natuurlijk altijd moest stellen dat het allemaal niet links genoeg was. Zo stemde de PvdA tegen de Wet universitaire bestuurshervorming, die later op voorstel van PvdA-minister Ritzen zou worden ingetrokken omdat hij veel te ver ging.

De Amerikaanse historicus James Kennedy constateerde achteraf dat Nederland naar links verschoof door aan de ene kant de radicaliserende jeugd en aan de andere kant de accomoderende reactie van de elite daarop, en dus vooral van het kabinet-De Jong. Met de kennis van nu moet je constateren dat dit kabinet gemeten aan de gerealiseerde wetgeving het meest linkse kabinet ooit was.

De vraag is of zoiets ook nu zou kunnen gebeuren. Dat weet je pas later, maar er zijn wel aanwijzingen voor een omslag in het politieke klimaat. De afschaffing van de dividendbelasting stuitte op veel meer weerstand dan verwacht en ging uiteindelijk niet door. VVD-adviseur Verwaayen wil breken met de VVD-traditie van een kleinere overheid en lagere belastingen. In Frankrijk blokkeren de gele hesjes Macrons ‘hervormingsprogramma’. En in Nederland wordt gewerkt aan een uitzonderlijk vergaand klimaatakkoord, maar voor de linkse partijen gaat het allemaal weer niet ver genoeg. Zo kent de boer zijn varkens weer.